

ULVILA

26.3.2014

Valtiovarainministeriölle

Viite: Lausuntopyyntö VM064:01/2012/4.2.2014

LAUSUNTO VALTIONOSUUSJÄRJESTELMÄN UUDISTAMISESTA

Ulvilan kaupunginhallitus antaa seuraavan lausunnon selvitysmiehen luonnoksesta hallituksen esitykseksi valtionosuusjärjestelmän uudistamisesta:

Yleislinjaukset

Valtionosuusjärjestelmän uusiminen on ehdottomasti tarpeen, sillä nykyjärjestelmä asettaa kunnat sattumanvaraisesti eriarvoiseen asemaan. Ehdotus yksinkertaistaa järjestelmää sekä lisää sen läpinäkyvyyttä ja selkeyttä. Ehdotus vähentää valtionosuuden määräytymisen kriteereiden määrää, mutta edelleenkin kaikki esitetyt määräytymiskriteerit eivät ole kaikilta osin riittävän perusteltuja ja selkeitä.

Valtionosuusuudistus ajoittuu nyt samaan ajankohtaan kuin valtionosuuksien merkittävät leikkaukset. Yleinen taloustilanne on edelleen hyvin heikko ja se jatkunee myös vuonna 2015, jolloin uudistus tulisi voimaan, sellaisena. Valtionosuuksia menettävien kuntien osalta talous heikkenee entisestään uudistuksen toteutuessa. Parhaillaan on selvitettävänä muita kuntiin kohdistuvia merkittäviä muutoshankkeita, kuten kuntarakenneselvitykset sekä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiseen liittyvät uudistukset. Näiden muutosten toteutuminen tulisi olla tiedossa ennen uuden valtionosuusjärjestelmän toteuttamista.

Koelaskelmien mukaan suurin osa kunnista on menettäjiä valtionosuusjärjestelmän uudistuksessa. Lisäksi jo tehty ja myös tulevat kuntien valtionosuusleikkaukset aiheuttavat merkittäviä vähennyksiä kuntien rahoituspohjaan. Joidenkin kuntien osalla menetykset ovat niin suuria, että niiden kyky suoriutua perustuslain mukaisista pakollisista peruspalvelujen menoista vaarantuu ilman rajua tuloveroprosentin nostoa. Uudistuksen toteutumista tulee arvioida perustuslain kannalta eikä toteutus voi olla sellainen, että se vaarantaa kuntien palveluvetoisuutta suoriutumisen.

Verotuloihin perustuva valtionosuuden tasaus

Esityksen mukaan voimalaitosten kiinteistöverojen laskennallisesta tuotosta huomioidaan puolet tasausta laskettaessa. Kiinteistövero poistettiin kokonaan tasauksesta vuoden 2012 alusta lukien. Poisto oli vastoin järjestelmän peruseriaa ja järjestelmän uudistuksessa tulisi kiinteistövero palauttaa kokonaisuudessaan verotuloihin perustuvan valtionosuuden tasauksessa käytettävään veropohjaan.

Valtionosuuskriteerit

Ikärakenne

Ikäryhmäjaottelun perusteita ei ole selvitetty riittävästi esityksessä. Laskelmia ikäryhmien kustannuksista ei ole esitetty. Nuorten ikäryhmien painoarvoa on esityksessä huomattavasti nostettu nykyisestä ja vanhusten painoarvoa laskettu. Koska ikärakenteeseen perustuvan kriteerin painoarvo on erittäin merkittävä, tulisi ikäryhmien laskennallisten perusteiden olla selkeästi esitetty.

Sairastavuus

Uudistuksessa esitetään huomioitavaksi sairastavuuskriteerinä 12 kansansairauden kunta-kohtainen esiintyvyys. Sairastavuuskriteerin uusi määräytyminen sairauksien perusteella on perusteltua, mutta epäselvää on, onko esitetty luettelo sairauksista riittävän kattava. Sairastavuuskriteerin sisällön määrittelyssä tulee tehdä lisäselvityksiä.

Vieraskielisyys

Uudistuksessa vieraskielisyyden painoarvoa lisätään nykyisestä merkittävästi. Kriteerillä pyritään huomioimaan nykyistä paremmin maahanmuuttajien kunnille aiheuttamia kustannuksia. Vieraskielisyyden osalta ei ole osoitettavissa tutkimuksiin tai tilastoihin perustuvia taustaselvityksiä. Tässä vaiheessa kriteerin painoarvon huomattava korottaminen ei ole perusteltua.

Työpaikkaomavaraisuus

Valtionosuuden perustana uutena kriteerinä on kunnan työpaikkaomavaraisuus ja taajamarakenne on kriteerinä poistettu. Kriteeriä perustellaan korvauksena keskuskunnille aiheutuvista alueellisten palvelujen tarjonnasta ja työpaikkojen syntymiseen liittyvistä investoinneista. Keskuskunnat myös hyötyvät merkittävästi niissä työssäkäyvistä muiden kuntien asukkaista esim. yksityisten palvelujen lisääntyneen käytön kautta. Kriteerin mukaanottamista valtionosuuden perusteena ei voi pitää luotettavasti perusteltuna.

Uudistuksen voimaantulo ja siirtymäaika

Uudistusehdotuksen kuntakohtaisten vaikutusten lieventämiseksi esitetään viiden vuoden siirtymäaika. Huomioiden uudistuksen aiheuttamat erittäin suuret kuntakohtaiset valtionosuusvähennykset tulisi harkita vielä selvitystyön jatkamista määräytymisperusteiden tarkentamiseksi ja uudistuksen voimaantuloajankohdan myöhentämistä. Joka tapauksessa uudistus tulee toteuttaa siten, että siirtymäajan ensimmäisten vuosien taloudelliset vaikutukset voidaan minimoida.

Mikäli uudistus kuitenkin toteutuu esitettyssä muodossa, tulee varmistaa, että uudistustyötä jatketaan välittömästi. Uudistuksen vaikutusten arviointi tulee sisällyttää pysyvänä menettelynä valtionosuusjärjestelmään. Arvioinnin perusteella tulee varmistaa laskentakriteerien oikeellisuus ja kuntien oikeudenmukainen kohtelu.

ULVILAN KAUPINGINHALLITUS

Jukka Moilanen
kaupunginjohtaja

Mikko Polvenlahti
hallintojohtaja